דופקת ואין נראה לר"ת מדאמר

בברכות פרק מי שמתו (דף יט: ושם)

מדלגים היינו ע"ג ארונות להראת מלכי

אומות העולם ואי ארון היינו גולל ודופק

היאך היו מדלגין עליו והלא גולל ודופה

מטמאין באהל כדאמר בחולין בפרק

העור והרוטב (דף קכו:) גולל ודופה

מטמא במגע ובאהל ואינו מטמא

במשא ועוד דאמר בעירובין (דף טו:)

כל דבר שיש בו רוח חיים חין עושין

אותו לא גולל לקבר ולא דופן לסוכה

ולא לחי למבוי ואי כפי׳ אהקונט׳ וכי

דרך לעשות כיסוי ארון מבעלי חיים

ועוד בפרק בהמה המקשה (חולין עב.)

מרבינן (ד) דופק דמטמא מדכתיב על

פני השדה ולפי׳ הקונטרם הוא מונח

בקרקע דהיינו ארון ולא על פני

השדה ועוד דתנן במס׳ אהלות בפ״ב

(משנה ד)ב דופק דופקים טהור ואי

כפירוש הקונטרם וכי דרך להניח שני

קרשים מימין המת ופירש ר"ת דגולל

היינו אבן גדולה שעל ארונו של מת

שקורין מלבה וגוללין אותה שם הקרובי׳

לסימן ולשון גולל נופל באבן כדכתיב

(בראשית כט) וגללו את האבן וגולל

אבן אליו תשוב (משלי כו) ודופק הס

שתי אבני׳ שנותנין (כי) אחת לראשו ואחת

לרגליוג לניון ופעמים שעדיין האבן

אינה מוכנת לשום שם נותנין שם

בהמה או שום דבר לסימן עד שימלאו

אבן והיינו דתנן בעירובין (דף טו.)

דדבר שיש בו רוח חיים אין עושין כו׳

ובההיא דמדלגין היינו ע"ג ארונות

שלא היה שם לא גולל ולא דופק

ומחמת המת לא היינו מיטמאים

כדמפרש התם שהיה ברוב ארונות (ו)

חלל טפח ומרבי נמי שפיר גולל ודופק

מעל פני השדה והא דקאמר דופק

דופקים פעמים שמניחים הגולל ע"ג

שתי אבנים ועוד מניחין לראש הגולל

אבן אחת ולסופו אבן אחרת ולא

תקשה לר' יהושע דאמר בפרק קמא

לכתובות (דף ד: ושם) מאימתי חל

אבילות משיסתם הגולל במקום שאין

גולל מתי חל די"ל מכי אהדרי אפייהו

מקברא כדאמר במו"ק (ד' כב.) בהנהו

דלא אזלי בתר שכבא מנו מכי אהדרי אפייהו ויש דוחין ראיה של

ר"ת דמאי דמייתי ראיה מדמדלגין

היינו אף על פי שהגולל מטמא באהל

מ"מ יכולין היינו לדלג ולטמא עלמנו

בגולל דהא תניאם כל טומאה שאין

המזיר מגלח עליה אין כהן מוחהר עליו וגולל ודופק אין המיר מגלח עלייהו כדתנן במסכת נזיר פרק

כ"ג (דף נד.) ואמר ר"ת דמשבשתא

שיםתם הגולל. בכל מקום מפרש רש"י דגולל הוא כיסוי

שהמת דופק שם כמו חתיכה גופה תיהוי סימן אי דאדפקא אי

דאטמא בפרק אלו מניאות (ב"מ דף כג:) שנקרא דופק לפי שהנשימה

ארונו של מת ודופק דף שנתון מלידו ונקרא דופק על שם

ב א סמג עשין דרבנן ב:

תורה אור השלם

1 אך בשרו עליו יכאב ונִפְשׁוֹ עִלְיוֹ תֶּאֲבְלֹּ:

איוב יד כב איוב יד כב קעפר על הָאָרֶץ בְּשֶׁהְיָה וְהָרוּחַ תְּשׁוּב אֶל האלהים אשר נתנה:

הְאֱלוֹזִים אֲשֶׁוּ וְּיְיִבְּיה קהלת יב ז קבוא שָׁלוֹם יְנוּחוּ עַל 3 3 יְבוֹא שָׁלום יְנוּזוּ יֵּג. מִשְׁכְּבוֹתְם הַלַּךְ נְכֹחוֹ: ישעיהו נז ב ישעיהו נז ב

ַוּיָקָם אָדָם לִרְדְפָּךְ וַיָּקָם אָדָם לִרְדְפָּךְ בַּפָשׁ אַת זְיִ אֲלְדֶּיִרְ וְתְּאָר הָתִּיִים אַת זְיִ אֲלְדֶירְ וְתְּיִרְה הָתִיִּים אַת זְיִ אֲלְדֶירְ וְתְּיִרְה הַתְּיִים אַת זְיִ אֲלְדֶירְ וְתְּיִרְה הַבְּיִים אַת זְיִּ אֲלְדֶירְ וְתְּיִרְה הַבְּיִים אַת זְיִּבְיר וְלִינְהָ הַבְּיִים אַת זְיִבְיר וְלִוּבְיר בְּצְרוֹר

שמואל א כה כט שמואל א כה כט לין שְׁלוֹם אָמֵר יְיִ לְרְשָׁעִים: ישעיהו מח כב ה חַיִּי בְשָׁרִים לָב מִרְפַּא וּרְקַב עַצְמוֹת קְנָאָה: .... משלי יד ל

7 וידעתם כי אני יי בפתחי אֶת קבְּרוֹתֵיכֶם וּבְּהַעֲלוֹתִי אֶתְכֶם מִּקְבְרוֹתֵיכֶם עַמִּי: יחזקאל לז יג

יחזקאל לז יג יחזקאל לז יג 8 בְּזַעַת אַפֶּיף תֹאבַל לֶחֶם עַד שוּבְךָּ אֶל הָאָדְמָה כִּי בַּי שוּבְּר בָּי עָפָר אַתָּה מָמֶנְּה לָפָּחְתָּ בִּי עָפָר אַתָּה ואָל עָפָר תִּשוּב:

מוסף תוספות

י. א. בשלמא דופן ולחי אורחא למיעבד לפי שעה להתיר הסוכה החבר, ואם שנה להתיר הסוכה ההמביר, [אבל]. מוס' ההמביר, משקלים מו ד"ה משקמת. ב. איזהו דופק, שהגול נשען עליו, אבל. ד"ה משיסתם. ג. של מצבה. מום' כתובות ד: ד"ה עד. יט: ד״ה מדלגין. ו. עליו, בהמה . כדאמרי׳ בפ׳ המקשה (חולין עב.) דרביעית דם הבא מב׳ עב.) דרביעית דם הבא מבי מתים טמא, ומפקינן ליי מעל כל נפשות מת לא יבא. תוס' ברכות יט: ד"ה מדלגין. ד. דכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, א״כ מטמא באהל. תוס' נרכות יע: ד״ה מדלגין.

רב נסים גאון

י אלו ואלו נמסרין לדומה הללו יש להן מנוח והללו אין להן מנוח. בפרק כל ממונה על הרוחות דומה שמו, וכבר הזכרנו אותו בברכות. סליק שואל אדם

כל יומא. ז' ימי אבילות: גולל. הוא כיסוי שנותנים על ארונו: ונפשו עליו מאבל. כל זמן שיש לו בשר יש לו לנפש לד חיות להבין: וישוב העפר. גופו קרוי עפר ומששב אל הארץ כשהיה מיד והרוח תשוב שחין בו רוח עוד: אשר נסנה. קרא ימירא הוא לידרש הוי זהיר

שתשיבנה אליו כמה שנתנה לך נקייה בלי עון: כלי ינסנו לחולר. להלניען אף זו תינתן תחת כסא הכבוד: לכובם. ללבנן. אף זו לגיהנס ללורפה שם: בבית החסורים. בחשך בלח אורה ושלוה: כף הקלע. רחב הרלועה שנותן האבן לתוכה לקלע עשויה כעין כף: בלרור החיים וגו'. את ה' אלהיד עמו בכסחו: זוממות. כמו בזממח דפרולה (לעיל דף נה:). חבושות בבית הסוהר: אלו ואלו. רשעים ובינונים: לדומה. מלאך הממונה על הרוחות: דהוו עפרא. אפילו לדיקים נרקבים ונעשים אפרש: קפולאי. חופרים: נחר בהו (כ) רבי אחאי. שהיה נקבר שם: דלה ידענה ליה. וחיני חש לדבריו: מי שיש לו קנחה. ותחרות חברו: עלמותיו מרהיבים. ועליו נאמר וישוב אל העפר: ליקום מר לגוויה (ג). יכח חדוני לבית: בפתחי. בהעלותי. עד שיעלנו ההדוש ברוך הוא מקברותינו אין לנו רשות לעלות: והא כחיב ואל עפר חשוב. והאי ליכא למימר ברשעים לחודייהו דכל קללותיו של אדה"ר כל דורותיו שוין בהן: אובא טמיא. בעל אוב שמשתמש בעלמות. טמיה בלשון הרמי עלמות וכן פירש רב האי בפירושו של טהרותי בית שהוא מלא טמיא מלא עלמות י: בנגידא. כן קורין למכשפות של אוב בלשון ארמי: למכשפות של אוב בלשון àd

כל יומא הוה דבר רב יהודה בי עשרה ויתבי בדוכתיה לאחר שבעה ימים איתחזי ליה בחילמיה דרב יהודה ואמר ליה שתנוח דעתך שהנחת את דעתי א"ר אבהו ייכל שאומרים בפני המת יודע עד שיסתם הגולל פליגי בה רבי חייא ור"ש ברבי חד אמר עד שיסתם הגולל וחד אמר עד שיתעכל הבשר מאן דאמר עד שיתעכל הבשר דכתיב יאך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל מאן דאמר עד שיסתם הגולל דכתיב יושוב העפר על הארץ כשהיה וגו' ת"ר בוהרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה תנה לו כמו שנתנה לך במהרה אף אתה במהרה משל למלך ב"ו שחלק בגדי מלכות לעבדיו פקחין שבהן קיפלום והניחום בקופסא מפשים שבהן הלכו ועשו בהן מלאכה לימים ביקש המלך את כליו פקחין שבהן החזירום לו כשהן מגוהצין מפשין שבהן החזירום לו כשהן מלוכלכין שמח המלך לקראת פקחין וכעם לקראת מפשין על פקחין אמר ינתנו כלי לאוצר והם ילכו לבתיהם לשלום ועל מפשין אמר כלי ינתנו לכובם והן יתחבשו בבית האסורים אף הקב"ה על גופן של צדיקים אומר ניבא שלום ינוחו על משכבותם ועל נשמתן הוא אומר יוהיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים על גופן של רשעים הוא אומר° זאין שלום אמר ה' לרשעים ועל נשמתן הוא אומר יואת נפש

שואל פרק שלשה ועשרים שבת

אויביך יקלענה בתוך כף הקלע תניא ר' אליעזר אומר נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד שנאמר והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים ושל רשעים יוֹמְמָמות והָולכות יֹ[ומלאך אחד עומד בסוף העולם ומלאָך אחר עומד בסוף העולם ומקלעין נשמתן זה לזה] שנא' ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע א"ל רבה לר"נ של בינונים מאי א"ל ®איכא ® שכיבנא לא אמרי לכו האי מילתא הכי אמר שמואל אלו ואלו לדומה נמסרין הללו יש להן מנוח הללו אין להן מנוח אמר (ליה) רב מרי עתידים צדיקים דהוו עפרא דכתיב ²וישוב העפר על הארץ כשהיה הנהו קפולאי דהוו קפלי בארעא דרב נחמן ינחר בהו רב אחאי בר יאשיה אתו ואמרו ליה לרב נחמן נחר בן גברא אתא ואמר ליה מאן . ניהו מר אמר ליה אנא אחאי בר יאשיה א"ל ולאו אמר רב מרי עתידי צדיקי דהוו עפרא א"ל ומני מרי דלא ידענא ליה א"ל והא קרא כתיב וישוב העפר על הארץ כשהיה אמר ליה דאקרייך קהלת לא אקרייך משלי דכתיב יורקב עצמות קנאה יכל מי שיש לו קנאה בלבו עצמותיו מרקיבים כל שאין לו קנאה בלבו אין עצמותיו מרקיבים גששיה חזייה דאית ביה מששא אמר ליה ליקום מר לגוויה דביתא אמר ליה גלית אדעתך דאפילו נביאי לא קרית דכתיב זוידעתם כי אני ה' בפתחי "את קברותיכם א"ל והכתיב °כי עפר אתה ואל עפר תשוב א"ל ההוא שעה אחת קודם תחיית המתים א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו אמריתו נשמתן של צדיקים גנוזות תחת כסא הכבוד אובא ממיא היכא אסקיה לשמואל ®בנגידא א"ל הְתם בתוך שְנים עשר חדש הוה דתניא כל י"ב חדש גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש הגוף בטל ונשמתו

ל) ופסחים לב: יותה סו: וג נשטוים כב: יומח סנהדרין ל: מנחוח מה. כ ב) [ל"ל את ה' אל שנאמר ואת נפש כו' פי' דדייה מדלא אמרה יהלענה בכף הקלע ואמר בתוך כף החלע משמע שהיא חבושה יסקנע משמע שהיה מכושה וכבושה בתוך כף הקלע ואינה יולאת ממנו ומלאך ממלאכי חבלה מקלע אותה רלועה לכאו ולכאו וזהו לשוו זוממות. נכחן ונכחן ווהו כשון וותחות, ד) גי' רש"ל לא משמע כן מפי' רש"י שפי' שהן חבושין ולגר' זו אינן חבושי' ואולי מלא גי' כזו אבל גי' רש"י מלא גי' כזו אבל גי' רש"י אינו כן מ"כ, ה) וע"ו נה.ן, ו) [ע" פירושו ברש"י גיטין סח. ד"ה נחרן, ו) [5"ל את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי וכ"א בע"י. . ובזה מביו פרש"י ד"ה בפתחי וכוים מבין כו ב בהעלותי עד שיעלנו וכו'], ה' יויריד יורד בוגידא פי'

רש"י ברכות נט. ד"ה אובא. לש י פרטת נט. ל יט חופת, (2) [במס' שמחות פ"ד הלי כ"א ע"ש], מ) [דף נד.], (2) [וע"ע תוספות ברכות יט: ד"ה מדלגין ותוס׳ סוכה כג. ד"ה ולא ותוס׳ כתובות ד: ד"ה עד ותוס' סנהדרין מז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' איכא שכיבנא. נ"ב (ח) גב" היכה שכיננת. (״ב כלותר הי שכיננת: (ב) רש״י
ל״ה נחר בהו גער בהו רבי
החה ליקוס מר
לגויה דביתא ינה: (ד) תום׳ ד"ה עד שיסתום וכו' מרבינו (ה) בא"ד שנותנין את לראשו. נ"ב פי לראשו ולרגליו של גולל וכן הוא בתוספות פ״ק דכתובות דף ד' וע״ש בפרק מי שמתו בדף יט: (ו) בא״ד ברוב ארונות

גליון הש"ם

גמ' על גופן של רשעים הוא אומר אין שלום אמר אלהי כל"ל: שם כל מי שיש לו קנאה בלבו. עי׳ ב"ב דף יו ע"ל תוס' ד"ה שבעה:

רבינו חננאל

גשייה שם ידו עליו מלשוז

ההיא דמסכת שמחות דהא הש"ם ערוך דרביעית דם אין הנזיר מגלח עליו™ כדתנן התם בנזירה מוהרו ואם הברייתא בהש״ם הוה פריך עלה ומשבש לה כדאשכחינן בכמה דוכחין דמשבש להו ואפילו הויא מתרצאא אכתי היאך מדלגין הלא מחמת המת היו מיטמאים והגולל ודופק לא היו חוצצין¹ ומה שהביא ראיה מעירובין יש דוחין דאע"פ שאין רגילות לעשות כסוי ארון מבעלי חיים כמה דברים אשכחן דלא שכיחי ומיירי בהו הש"ם להראות לנו הדין ודרוש וקבל שכר כדאמרי׳ בבהמה המקשה (סולין דף ע.) בלעמו חולדה והוליאמו והכניסמו והקיאמו וילא מאליו מהו הדביק שני רחמים ויצא מזה ונכנס לזה מהו ואף על פי שזה לא יהיה לעולם ועוד מקשינן לפירוש ר"ח מדחני בהדיא בתוספתא דאהלות בפרק אמר רבי יהודה שתי אבנים גדולות שעשאן גולל לקבר המאהיל על גבי שתיהן טמא ניטלה אחת מהן המאהיל על גבי שנייה טהור מפני שיש לטומאה דרך שתצא ומה דרך שתצא שייך לפירוש ר"ת ובערוך פירש בענין אחר בערך גלל וכפירושו יתכן מה שבחוספתאי: